

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL VI

Nr. 25

21

IUNIE

1925

În acest număr: Incep vacanțele de Octavian Goga; Pescuitorul de Mărgăritare, poezie de George Nikita; Scrisoare către dl Octavian Goga de A. Corteanu; Haosul maghiar de Alexandru Hodoș; Proletariatul nostru intelectual de P. Nemoianu; Ilie Hârbu, schiță din vremea războiului de Septimiu Popa; Reabilitarea unui cuvânt de V. Russu-Șirianu; Reforma electorală de Virgil P. Râmniceanu; Săptămâna politică: Manifestu! partidului poporului; Gazeta rimată: La „Flora“ de Mihalache Zaiafet; Insemnări: Doctrinarii problemei religioase; Premii literare; Foc de paie; Ridicola infamie; „Rudenia sufletească“; Cărți noi; etc.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: PIAȚA CUZA VODĂ No. 16

623

623

Un exemplar 10 Lei

Țara Noastră

Incep vacanțele

Deodată cu căldurile, viața politică din Capitală trece printr'o schimbare bruscă. Parlamentul își închide porțile și o tăcere binefăcătoare coboară sub cupola din dealul Mitropoliei. Zăduful e anihilant pentru orice inițiativă politică. Intrunirile nu se mai țin, fruntașii pleacă, iar ziarele cu măcinișul lor profesional intră în sezonul mort, din care nu le poate smulge fantezia banală a reporterilor.

Am ajuns la acest termen, deunăzi au început vacanțele când se suspendă înlanțuirea zilnică a bursei politice până la toamnă.

Schițând, în treacăt, un bilanț pripit, concluziile se desprind dela sine pe seama cetitorilor, și rămân ca puncte de orientare pentru deschiderea perioadei de acțiune.

* * *

Cea mai clară și mai simplă apare situația partidului liberal.

După o guvernare de patru ani, întemeiată pe-o nelămurire inițială care l-a urmărit neconținut, realizând puține din angajamentele luate, nerealizând însă echilibrul economic în numele căruia ceruse cuvânt, și mai ales neisbutind să accentueze cu oarecare tărie opera de unificare cu provinciile alipite, guvernul actual e gata de ducă. Dacă toate merg neted, la toamnă după votarea legii electorale se va retrage, lăsând în urmă o moștenire grea și multe goluri de umplut. Ca toate organismele supra-fericite, partidul liberal va opera o retragere fastuoasă, pe urma căreia, preocupat de chestiuni interioare, își va impune la început mai mult o atitudine pasivă de spectator critic al trebilor publice.

Mult mai complexă și mai greu de definit e starea așazisei opoziții unite. Zestrea cu care intră în vacanță d. d. Iorga, Maniu, Miha-

lache e foarte subțirică. Colaborarea din ultimele două luni, sgomotoasă și fără țintă, a reușit să le compromită seriozitatea, fără să le dea în schimb ca avantajiu sufragiile mulțimei, sau măcar sincera contopire a celor două tabere. Obstrucția din Cameră, cu totul exotică pentru spiritul public de-aici, care refuză exagerările stridente, le-a creat un special brevet de incapacitate. Rostul acestor homunculi ai bălciului politic, în fruntea cărora se agită bietul suflet flagelat de isterie al dlui N. Iorga, s'a desemnat precis în ochii deaproapelui, fixând în mod definitiv o sărăcie de idei și cu deosebire o foarte scăzută atmosferă morală. Lumea noastră, cu toate sbiciuirile presei interesate, pentru care elementul de destrucțiune e totdeauna binevenit, a rămas sceptică în fața chemării violente, și la sfârșit a acoperit de indiferență pe inofensivii 'tribuni' ai poporului. Ca o contravaloare a acestei devalorizări din afară nu s'a putut opera măcar o închegare înăuntru. Cine-ar putea zice, că după o coabitație de două luni și mai bine o apropiere sufletească a intervenit în rândurile acestor tabere perfect diferențiate? Au fost zadarnice, sub acest raport, toate eforturile. N'au dat câștig de cauză nici declarațiile, nici îmbrățișările, nici benchetuirea dela „Flora”. Intre convivi, ori-cât de căptușită cu flori retorice și oricât de stropită cu v'n și cu borviz, prăpastia rămâne larg deschisă. Cu toate cataractele de vorbe ale ex-apostolului dela Văleni, masca tragică a dlui Stere nu s'a înseninat, și ruptura fatală poate interveni dela o clipă la alta, ca un desnodământ firesc într'o logodnă silită.

Un singur rezuliat precis, din nenorocire negativ, au obținut amândouă părțile. E discreditul de care i-a împărțășit bruma noastră de opinie publică pe urma reciprocilor abdicări morale cu care ne-au surprins. Și de-o parte și de alta, cel mai frivol *principiis obsta* s'a ridicat la suprafață și ne-a sărit în obraz. Un sentiment penibil de batjocorire a demnității a dat năvală în viața publică, desvelind cât de șubrede sunt temeliiile pe care se razimă câteva reputații recente ale plăpândeii noastre democrații.

Ca o consecință a acestei intervertiri de valori morale, cele două partide se prezintă în fața vacanței cu energiile diminuate, cu încrederea scăzută în forțele proprii, și cu germenul evident al desbinării viitoare. În cursul verii, în această vreme de pasivitate, tendințele destructive din interior se vor întări în măsura decepțiilor ce vor încerca rândurile în legătură cu succesiunea la guvern pe care-o visează zadarnic.

În fața acestor organisme oboșite, partidul poporului se ridică prin unitatea lui de acțiune și prin concentrarea de energii noi. Numai văzând părginirea din câmpurile adverse se poate aprecia la justă valoare această desvoltare crescândă, care-și păstrează alvia ordonată, devenind tot mai mult expresia normalității de gândire din țară.

Toamna care va veni va consfinți aceste raporturi de putere și le va da cuvenita deslegare pozitivă.

OCTAVIAN GOGA

Pescuitorul de Mărgăritare

*Tăind cristalul apelor adânci,
In fundul unei mări m'am coborât,
Ș'nfrunt nămolul apei, mohorât,
Prin ierburi uriașe, printre stânci.*

*Din viața care mi s'a scurs prin vine,
Din viața trecătoare care-a fost
Și care s'a zbatut fără de rost,
In haosul furtunilor din mine, —*

*Nimic dintr'însa astăzi nu mai știu
E un câmp îndepărtat, uitat, pustiu.*

*Prin trumba mea aud o tremurare,
Și sgomote hăotice vibrând,
Ascult nedumerit din când în când:
E viața care sună'n depărtare!*

*Dar n'o'nțeleg, căci marea-i prea adâncă. —
Pășind neobosit din stâncă 'n stâncă,
In haina mea de lut eu stau ascuns,
Și pătrunzând al mării nepătruns,*

*Din adâncimi culeg mărgăritare. —
O, dac'aș scoate cât mai multe'n zare!*

*Dar o furtună grea m'a prins la fund,
Și trumba care'n mълuri m'a lăsāt
Se clatină mereu, și 'nfrigurat,
Din clipă'n clipă-aștept să mă scufund...*

Vulcanul

*Inchisă'n noaptea ei apăsătoare,
Neobosită, lava clocotește,
Urcând, în scoarța sa de lut izbește,
Din apriga dorință către soare.*

*Când vuetul profund se potolește,
Și'n adâncimi nebănuite moare,
Incepe lava iarăși să coboare,
Prin noaptea care-o strânge ca un clește.*

*Dar din pământ va bate-un ceas odată:
Spărgându-și scoarța, nouri grei de ceață
Vor stoarce zgura neagră'nfierbântată,*

*Și vremea va aduce-o dimineață,
Când din cenușa asta blestemată,
Vor izbucni izvoare noi de viață.*

GEORGE NIKITA

Scrisoare către d. Octavian Goga

Scumpe prietene,

Suntem acum tovarăși de luptă. Avem acelaș crez politic și acelaș șef. Cuvintele pline de căldură și de înțelepciune pe care le-a rostit d. general Averescu, pentru șeful nostru în veci regretat Alexandru Marghiloman, ca și manifestul către țară pe care l'ai citit dta, au contopit nu numai programele și organizațiunile celor două partide, dar și sufletele lor.

De aceea, înainte de a începe colaborarea efectivă înăuntru noului partid, eu mă simt dator să îndepărtez orice echivoc, și să-ți cer ertare pentru o nedreptate pe care ți-am făcut-o în trecut. Am ales calea publicității, și tocmai revista dtale „Țara Noastră” pentru ca sinceritatea spovedaniei mele să-și producă toate efectele.

Mă simt vinovat față de dta, pentru acuzațiunea pe care ți-am adus-o ani de a rândul și ori de câte ori am avut prilejul s'o fac, că dta împiedici unirea suflutească a Ardealului cu vechiul Regat, prin atitudinea dtale vrășmașă și nedreaptă, față de conducătorii partidului național și în special față de d. Iuliu Maniu.

Experiența și împrejurările mi-au arătat de mult, cât eram de greșit în aprecierea mea, și cât eram de nedrept cu dta. Și dacă am tăcut până astăzi, este pentru că am vrut să evit acest subiect penibil al rolului partidului național în politica generală a țării. Astăzi însă, sentimentul de sfântă frăție de luptă cu dta mă desleagă de rezervele pe care mi le impusesem altă dată, și mă obligă să spun lucrurile așa cum le văd, acum fără nici un menajament.

Ce-i lipsește partidului național ardelean ca să devie un partid de guvernământ?

S'a spus, că-i lipsește experiența politică, și că deprins să facă rezistență pasivă sau opoziție obstrucționistă în Camera maghiară, el nu se poate, adopta la nevoile unui partid de guvernământ, într'o țară liberă.

Cred, că acest mod de a explica politica partidului național în România Mare, nu este exact sau că, în cel mai bun caz, nu conține de cât o mică parte de adevăr.

Ca probă, că această explicație este greșită stă activitatea partidului național sub regimul Consiliului dirigent. N'au făcut mare treabă corifeii partidului național în Consiliul dirigent, dar s'au afirmat ca oameni animați de dorința de a governa și de a organiza țara după capul lor. În Consiliul dirigent nu s'a pomenit nici de rezistența pasivă, nici de obstrucție. Mai mult de cât atât. Ardelenii ajunși „dirigiutori“ ar fi dorit ca să transforme Consiliul dirigent într'o instituție permanentă.

Rezistența pasivă și obstrucția au apărut numai la București, după desființarea Consiliului dirigent. Așa fiind, s'ar părea că frunțașii partidului național sunt conduși în politica lor numai de dorința îngustă și egoistă de a stăpâni ei Ardealul, fără amestecul vechiului Regat. Că *unirea* nu ar avea alta însemnătate pentru ei decât recunoașterea suveranității Regelui și obligațiunea pentru guvernul central, de a acoperi deficitale administrațiunei ardelene și de a întreține armată în Ardeal pentru a intimida pe Unguri.

Eu nu vreau să merg pe această cale, în concluziile mele, deși tradusă în fapt cam la aceasta ar reveni realizarea politicii partidului național. Că acest partid, nu urmărește în toată politica lui de cât să-și creeze un monopol politic în Ardeal, în contra tuturor partidelor din vechiul Regat, este evident. Pentru ce face acest lucru? Pentru câștig? Nu cred. Pentru păstrarea civilizației ardelene în contra vechiului Regat? Ar fi o ingratitude și o nedreptate intolerabilă. Toată țara are nevoie de civilizație și legalitate, nu numai Ardealul. Dar ceea ce este tocmai de neînțeles, este faptul că oricare ar fi motivul pentru care d. d. Maniu—Vaida fac politica lor de izolare, deghizată în ultimul timp sub formă de fuziuni și alianțe, ei nu-și vor putea ajunge nici odată ținta. Nimeni nu le va îngădui, nici chiar aliații lor de astăzi, să se stabilească în Ardeal ca într'o cetate izolată de restul țării.

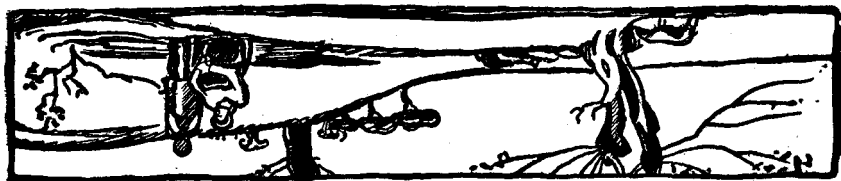
Atunci pentru ce au descins în vechiul Regat, cu rezerva mintală de a păstra Ardealul pentru ei, de ce s'au asociat numai cu fracțiuni fără valoare în viața politică, de ce au rupt-o cu țărăniștii, și de ce împing acum și pe țărăniști și pe d. Iorga, până pe pragul rebeliunei?

Răspunsul e dureros, dar trebuie spus.

Oamenii aceștia nu au visat *unirea* și n'au luptat pentru ea. Ei sunt lipsiți de generozitatea romantică a luptătorilor cari și-au văzut visul cu ochii. Ei au fost surprinși de evenimente tocmai în toiul luptei pentru un ideal mult mai mărunț, pentru autonomia Ardealului. *Unirea* este un eveniment care întrece puterea lor de adaptare. În materie politică, întocmai ca și în viața de toate zilele, omul nu poate aprecia la justa lor valoare, de cât lucrurile pentru care a luptat, pe care le-a dorit cu ardoare și pentru care a jertfit, a cheltuit, a tremurat și a visat. Tot ce vine fără muncă și fără luptă, este depreciat, neînțeles și de prisos. De aceea cred, că toate încercările de a câștiga în mod sincer conlucrarea partidului național nu vor duce la nici un rezultat, orice formă politică ar îmbrăca acest partid.

Și dacă partidul național nu se va risipi, ci va continua să stea grămadă, visând la autonomie, abla peste cincizeci de ani, după ce actuala generație va dispărea, se va putea vorbi de contopirea deplină a Ardealului în sânul României Mari.

A. CORTEANU

Haosul maghiar

Ungaria se găsește din nou la o grea răspântie.

Țara, pe care desnădejdea înfrângerii a smuls-o parcă din lumea realităților, nu trece pentru întâia oară printr'o perioadă de criză. Capitala de pe malurile Dunărei, chinuită zi și noapte de visul rău al unei supremații prăbușite, a văzut înșiruindu-se pe rând de-a-lungul zidurilor ei orgolioase, un lung film de vedenii tragice. A văzut prăbușindu-se în întuneric, crucea strămbă de pe coroana sfântului Ștefan; a pândit de după grilajuri de fier împreună cu asasinii contelui Tisza; a aplaudat trecătoarea glorie a celui alt conte, Károlyi; a plecat fruntea, roșind de sânge și de rușine, sub dictatura bolșevică a evreului Bela Kuhn; a răsufiat, mântuită de desfrăul stăpânirii bestiale, sub umilitoarea ocupație a trupelor românești; a cunoscut teroarea albă a reacțiunii răsbunătoare; a umplut apele Dunărei de cadavre; și încă nu s'a potolit. Nimeni nu poate să știe, ce va aduce ziua de mâine.

Sufletul unui popor întreg plutește în plin haos. Viitorul lui e o enigmă. Opt milioane de oameni trăiesc cu gândul încrămășat în trecut.

E de prisos să mai reamintim aici punctul de plecare al celei din urmă frământări. Destăinuirile fostului ministru de Interne, Beniczky, care a denunțat prin ziarul *Az Ujság* omorurile săvârșite împotriva ziaristilor socialiști Somogyi și Bacsó, cu tot adaosul de impresionante amănunte asupra urgiei deslănțuite după retragerea armatei noastre dela Budapesta, n'au fost decât un pretext pentru deslănțuirea furtunei. Temeliile constituționale ale Ungariei de astăzi sunt atât de șubrede, încât cea mai neînsemnată scânteie e în stare să incendieze edificiul întreg. Nicăiri nici un punct de rezim. De sus până jos, neîncredere și desorientare. Un vas fără pânze, fără cârmaci, care rătăcește pe întinsul apelor, amenințată de naufragiu. Nimeni nu se gândește să pună mâna pe lopeți. Timonierii fuseseră deprinși numai cu vântul cel favorabil...

Cititorii acestei reviste sunt destul de familiarizați cu aspectele vieții politice din Ungaria de după război. *Țara Noastră* a publicat, într'adevăr cu o regularitate aproape periodică, informațiuni prețioase

și autentice asupra frământărilor de dincolo de Tisa. Ceeace se întâmplă astăzi, ca și ceea ce s'ar putea să se întâmple mâine, nu-i va mira, prin urmare. Psihologia maghiară e o misterioasă cutie cu surprize. Toate posibilitățile sunt înăuntru, în vârful unui resort. Ungaria flămânzește de-asupra unui vulcan.

Erupțiunile de până acum sunt cunoscute. A doua zi după dezastrul de pe câmpul de luptă, în vreme ce contele Karolyi trata la telefon abdicarea împăratului-rege Carol al IV-lea de Habsburg, — o mână prea tânără și prea slabă pentru a se încorda cu putere pe un sceptru care începuse să devie, înfărșit, incomod, — Ungaria crezuse cu toată seriozitatea într'o întorsătură fericită a destinului sale. Crezuse, prin ruperea sa de Habsburgi, prin osândirea definitivă a contelui Tisza și prin afișarea unei simpatii de ultimul moment față de Antantă, că va reuși să înșele hotărârea istoriei, menținându-și granițele din 1914, plătind vina de a fi făcut războiul alături de Germania cu un preț destul de efitin: câteva concesiuni locale pe seama minorităților. Aceasta a fost cea dintâi iluzie post-belică a Ungariei... Conducătorii de-atunci ai ei erau atât de convingși că vor isbuti să salveze edificiul unității statului istoric maghiar, încât d. Oscar Iászi a fost trimis să trateze la Arad cu partidul național-român autonomia Ardealului, iar d. conte Karolyi s'a prezintat la Belgrad în fața generalului Franchet d'Esperay, nu ca reprezentatul unei țări învinse, ci ca un mare amic particular al Franței învingătoare...

După cea dintâi desamăgire, a urmat triumful spiritului de aventură, care nu s'a potolit nici până acum. Văzând cum pierde lupta diplomatică, și cum simțămintele sale filofranceze, cam improvizate, nu vor produce niciun efect în fața Conferinței de pace, d. Karolyi a fugit, lăsând țara pe mâinile teroarei roșii. Ca un gladiator nenorocos, care în teribila-i desnađejde, pentru a zădărnici triumful adversarului, ar deschide (ca la cinematograful) cușca leilor... Conducătorii Ungariei au crezut, că bolșevizând propria lor țară, flacărele revoluției se vor întinde asupra Europei întregi, și la lumina funeabră a prăbușirii totale, ideea națională, biruitoare pe toate câmpurile de bătaie, va fi călcată în picioare de bravii copii ai lui Lenin. Lozinca era: „Să vină potopul!“ Ce va fi pe urmă, vom vedea...

Socoteala, din întâmplare, nu s'a realizat. Cătanele lui Bela Kun încercând să spurce hotarele de-atunci ale României, au fost puse pe fugă, și vânătorii noștri au apărut pe bulevardele Budapestei. Ungaria, singură țară din Europa care, după revoluția rusească, a cunoscut cărmuirea comisarilor poporului, s'a întors cu o neîmpăcată răsplată împotriva verminei semite, care, nu numai că nu-și îndeplinise misiunea distrugătoare în vecini, dar sfârșise prin a forma Ungaria într'o oribilă măcelărie. În palatul din Buda s'a instalat deci amiralul Horthy, purtând titlul echivoc de regent, — locșiiilor de rege, — al Ungariei. Teroarea s'a înfățișat cu cealaltă parte a medaliei...

Dar Ungaria n'a ieșit din faza provizoratului. E tragedia ei de fiecare zi. Fiecare partid politic urmărește o altă formă de stat. Socialiștii ar dori, firește, republica. Legitimii acționează pe față pentru

readucerea Habsburgilor, ale căror drepturi la coroana sfântului Ștefan ei nu le consideră stinse. Ebredistiții regentului Horthy, pe vitejia cărora se întemeiază toată puterea acestuia, sunt, poate, de părere, că nici pe umerii unui fost amiral n'ar sta rău hlamida regală...

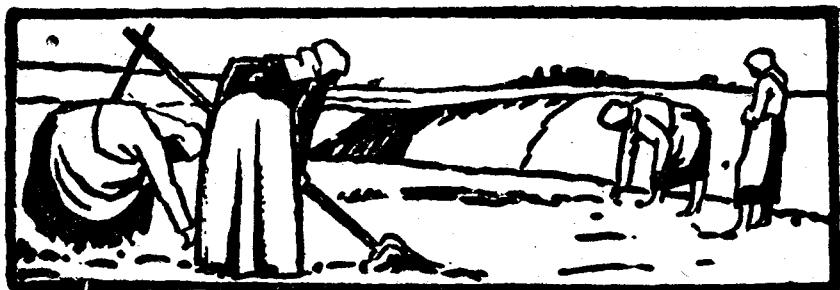
Ceeace se întâmplă astăzi la Budapesta poate să fie preludivul unui război civil. Autorul recentului scandal politic, ale cărui urmări vor depăși, probabil, cu mult, limitele unei știri de senzație, d. Beniczky stă la închisoare. Opoziția a depus în Parlament un proiect de lege cerând înlocuirea Regentei printr'un Consiliu de stat alcătuit din trei membri. Trupele lui Héjjas sunt gata să intre în acțiune, pentru a apăra pe Horthy. Legitimistiții se vor folosi, desigur, de acest prilej, pentru a pescui în apa tulbure a evenimentelor, noui adeziuni populare pe seama viitorului rege Otto. Guvernul d-lui Bethlen, mamevrând ca de obicei cu destulă abilitate pe valorile acestei mări înfuriate, ține calea de mijloc, ocolind orice declarație categorică, și mărginindu-se să anunțe că procesul la care au dat naștere destăinuiriile d-lui Beniczky va fi judecat fără întârziere, pedepsindu-se toți vinovații.

Va fi suficientă, însă, numai abilitatea? Procesul unei țări întregi se va mărgini numai într'o sală a Palatului de Justiție? Totul se va reduce oare la o afacere judiciară?

Toate semnele arată că nu. Ungaria e sufocată de atmosfera provizoratului. Vrea să evadeze din haos. Are nevoie de o limpezire. Și nu credem că greșim, dacă vom spune, că nu va reuși să-și îndrume soarta într'o alvie statornică, decât în măsura în care va ști să se împace cu sentința istorică. Un om se poate arunca, la urma urmelor, pe povârnișul aventurii. Un partid politic, deasemenea. Iși riscă fiecare pielea proprie. Un popor nu poate ieși însă, în întregimea lui, din făgașul realității, fără să fie aspru pedepsit.

Poporul maghiar se află iar la o cotitură a vieții sale. Se va pricepe pe ce cale să apuce?

ALEXANDRU HODOȘ

Proletariatul nostru intelectual

Viața socială a Ardealului, după întorsătura lui politică milenară, înfățișează fenomenul unei îndoite crize care aiurea nu s'ar putea împerechia: deoparte cea mai simțită sărăcie în intelectuali pregătiți pentru multele nevoi ale unui stat modern, de alta un proletariat intelectual crescând, care, dacă nu va fi canalizat din vreme, prea ușor s'ar putea să îmbrățișeze tendințe care n'ar mai servi interesele unei noi și tinere țări.

Să examinăm puțin cauzele acestui curios fenomen.

Sărăcia de oameni cu carte este caracteristica tuturor popoarelor oprimate politicește și economicește. Vorba românului: de unde nu este nici Dumnezeu nu ia. Reamintindu-ne pe-o clipă seria diferitelor congrese dela Sibiu și Cluj, ne aducem aminte că intelectualitatea Ardealului din vremea unirii se putea număra pe degete. Deoparte masa uniformă rurală, preoții și învățătorii, de alta mica ceată urbană, în frunte cu avocații și funcționarii de bancă, într'un număr ceva mai mărișor, pentruca apoi să scadă treptat, cu fiecare profesiune, până când rândul se încheie cu vreo șaiszeci de profesori, câteva zeci de ingineri și, pare-ni-se, cu vreo doisprezece veterinari.

Acesta fiind aportul antebelic al Ardealului, nimic mai firesc ca să simțim din greu neajunsurile lui. Criza de forțe intelectuale nu s'a atenuat în măsură apreciabilă nici de atunci încoace, cu toată sucreșcența ce ne-au dat-o numeroasele așezăminte culturale, sau penetrațiunea artificială din alte părți ale țării. Sporul nu a depășit decât marginile cantitative, iar nici decum nu le-a umplut calitativ, astfel încât, după toate probabilitățile, neajunsul acesta va mai dăinui un deceniu-două.

Cea de a doua chestiune este ceva mai complicată. De unde în momentul unirii nu se cunoștea cuvântul de proletariat decât din teorie,

astăzi acest fenomen există aievea, conținând germele unor numeroase primejdii, dar fără să fie real. Această tristă stare de lucruri se datorește unei serii întregi de cauze, unele care nu intrau în puterea noastră, altele care depindeau exclusiv de îndrumarea proprie.

Deodată cu unirea, în cuprinsul Ardealului s'a produs o mare deplasare fizică și de mentalitate. Din populație emanantă rurală ce eram a trebuit să suferim o diferențiere bruscă de aproape o sută mii oameni, cari deodată cu evenimentul unirii s'au desprins din organismul bine încheșat al satelor și târgușoarelor noastre, spre a se așeza în centrele mai populate. Pe unii îi îndemnase grija ce o purtau treburilor publice, cărora s'au grăbit a-i oferi puterea lor de muncă, pe alții considerați familiari sau exigențe culturale, sociale, sau politice. Pe această cale s'a plămădit puținica populație românească urbană, pe care, la opt ani după marea noastră unire, am ajuns în situația nu numai de a fi nevoiți a-i opri elanul în loc, dar nici să nu o mai putem strători în alvia vechilor idealuri și credințe.

În momentul când a pornit cel dintâi val de români spre oraș, aceștia nu știau ce va să zică politică de partid. Cu ochii ațintiți spre ideea atât de mult visată, ei își puseseră toată încrederea în statul român. Politica de partid în cele din urmă i-a adus la realitate și puținii români, în loc să se atragă și să se sprijinească reciproc, au început să comploteze unii împotriva altora, dându-și slujbele din mână în mână. Pentru cei cu postul pierdut s'a pus greaua problemă a traiului, a locuinței, a educației copiilor, tot atâtea chestiuni pe care, mai demult, în gândul lor le-au soluționat cu ajutorul sperat și nelimitat al statului. Insuficiența salariilor a făcut să dezerteze și pe aceia cari au reușit să înfrunte până și urgia politice de partid, forțându-i să-și caute o altă orientare. În vremea aceasta, politica militantă își vedea liniștit de rosturile ei. Ea nu se plângea deloc de lipsa de oameni, ci dimpotrivă, avea prea mulți. Firește, deodată cu perindarea slujbașilor a scăzut tot mai mult și măsura de apreciere a pregătirilor și aptitudinilor, provocând o complectă răsturnare a valorilor.

Dar, mai puțin palpabilă și mai interesantă ne apare cealaltă parte a chestiunii, pe care am numit-o deplasare de mentalitate. De la unire încoace s'a produs o profundă schimbare și în ce privește năzuințele românilor. Și aci s'a rupt zăgazul. Deodată cu zorile libertății politice au reînviat unele vechi înclinări, aproape adormite, care la vremea sa nu s'au putut valorifica. Eșirea din matca vechei noastre mentalități se observă nu numai la generația nouă, ci și la cele mature; alocurea chiar bătrâne. Numeroși părinți au ocupat loc în rând cu proprii lor copii pe băncile Universității, făcându-se din profeți sau notari comunali, primpretori, subprefecți, din învățători și contabilii, avocați, etc. Tendința aceasta de a se ridica pe o treaptă socială mai înaltă, a contaminat și țărâncea, și nu puține cazuri cunoaștem, când foști țărani, alături de slujba sergentului de stradă se pregătesc pentru clasele superioare de liceu și pentru bacalaureat chiar. Pretutindeni se observă un dor de muncă și o ambiție cum nu a mai înregistrat nici un alt popor din această parte a globului.

Din păcate, această nemaipomenită energie și ambiție nu se mai risipește având în vedere nevoile de viață ale statului, principala noastră preocupare de ieri. Asedierea școalelor se face cu singura și nestinsa dorință de a-și crea o situație independentă de stat, care prin intermediul politicii de partid a reușit să înșele toate speranțele și toate iluziile unei întregi generații. Ea nu vrea să înțeleagă și să vadă, că din munca fără pereche a poporului nostru picură ca dintr'un izvor extrem de fecund, zi de zi, dulce și răcoritoare apă, pe care nu știe și nu vrea să o capteze, canalizând-o înspre arșița atât de însetată a ogorului nostru administrativ, ci o adună fără scop și fără trebuință în marele rezervor ce se cheamă: proletariat.

În momentul de față, elementul ardelean își caută o nouă orientare. Noile drumuri nu sunt decât două: profesiunile libere și întreprinderile particulare. Cel dintâi devine tot mai îngust și nu mai primește decât pe foarte puțini. În centre ca Timișoara și Clujul, putem afirma că nu mai este nevoie de niciun avocat și de nici un medic nou. Primii și-ar mai putea găsi un plasament în târgușoarele din provincie, iar cei de al doilea la sate, și' apoi s'a isprăvit și cu acestea. Profesiunile libere nu pot să întrețină și pe aceia de cari au nevoie, precum și cota ce ar trebui în mod normal să revie statului.

În domeniul vieții mercantile, afirmarea fiind în funcție de puterea noastră economică, care este neînsemnată, — drumul ne-a fost și ne este închis. Aceasta constituie monopolul altora, astfel că în această direcție nu este nici o nădejde să putem canaliza prețiosul dar rătăcitorul nostru capital intelectual. Și aici ar fi nevoie de concursul statului, deoarece ne găsim într'un câmp prea puțin explorat și prea puțin prietenos. Firește, câtă vreme avem să ne plângem de slaba ocrotire a statului în propriile lui manifestări, nu ne închipuim că ar putea să ne ajute mai eficace într'un domeniu unde intervenția lui ar fi numai indirectă.

Astfel se explică noua și originala minune a vieții sociale ardeleno, care ne înfățișează, în acelaș timp, două crize care în societățile moderne s'ar exclude: criza cea mai accentuată de intelectuali, alături de o pronunțată tendință de proletarizare intelectuală. Este un produs național cu care nu ne putem mândri, și pentru care, în mintea oamenilor cu judecata echilibrată, nu există scuză.

P. NEMOIANU

Ilie Hârбу

— Schiță din vremea războiului —

I.

Un amestec de cântece, strigăte și duruit de roți, câte-o șuierătură prelungă și ascuțită, și din când în când nechezatul vre-unui cal; cu un cuvânt era un tren ce plecase către câmpul de războiu. Când trenul se apropia de alvia Mureșului, cântecele încetau și privirile soldaților se îndreptau spre cursul apei. Din fiecare vagon sbura câte-o bucată de hârtie albă în Mureș, ca s'o ducă apa departe, departe, cine știe unde.

Apoi trenul se depărta de râu și cântecele reîncepeau: în unele vagoane cântece sălbatece, săcuiești, iar în altele câte-o jalnică doină românească.

— Auziți pe amărății aceia? — striga un săcuiu din când în când către tovarășii săi din „vagonul săcuiesc“. Mergând să-și apere patria, ei cântă de jale... Ce popor laș! Și se uita chiorăș către un colț al vagonului...

În acel colț, un băiat ca de douăzeci și trei de ani îl ascuțita tăcut și îi înfrunța privirea. Odată, totuși, nu s'a putut răbda să nu-i răspundă:

— Aceia cântă din inimă. Dar voi, numai din gură. O să vedem pe front...

Atâta mai lipsea. Vagonul se prefăcuse într'un cazan ce fierbe. Priviri aprinse se îndreptau către bietul om și un potop de sudalme:

— Porc de valah!

— Câne spurcat!

— Mișel, trădător de patrie!

— Să-l aruncăm din tren, să nu mai spurcăm frontul cu el! Și câte altele.

În colțul lui, soldatul nostru își așează coatele pe genunchi și se dete gândurilor. Avea la ce să se gândească.

Era Ilie Sârbu, învățătorul unui sat din munții Giurgeului.

Oftând mereu și încrețindu-și fruntea, își aducea aminte de școala lui și de copilașii sprinteni, cari, acum așteaptă zadarnic începerea anului școlar. A fost chemat pe neașteptate la războiu și nu-și primise salariul. Pe la oamenii din sat i-au rămas vre-o cincizeci de măsurii de bucate. A rugat pe pr mar să le scoată și să le dea bătrânei sale mame, care acum e singură, fără nici un sprijin. Cine știe... oamenii îs răi, n'o să le plătească...

Din când în când se vedea în școală, cu copilașii. I-se părea că le aude graiul :

— Patria noastră se chiamă Ungaria... Se mărginește la răsarit cu...

— Lupul și mielul. Un miel bea apă într'un părau...

— Venirea Ungurilor. Ungurii au intrat prin pasul Vereczke...

Cum drumurile către satul lui erau grele și depărtate, niciodată nu l-a vizitat vre-un revizor. Astfel, uneori se simțea la largul lui și învăța pe copii despre Traian și Decebal.

Într'o zi însă, i-s'a înfundat de-a binelea. Doi băieți, Ion Bucur și Niculae Cerbu, se bătuseră cu suliți de lemn. Ion scărmănase pe Niculae, așa încât au trebuit să-l ducă pe brațe acasă.

Bătăia avu loc în curtea școlai și el a luat la întrebări pe Ion.

— Mă rog, — gemu băiatul, — ne-am jucat de-a Traian și Decebal...

— Și... de ce l-ai bătut pe Niculae?

— Că mă rog eu am fost Traian și el Decebal... De-ar fi fost numai atâta! Dar tatăl lui Niculiță îi era dușman și a venit cu gură mare la școală.

— Ce prostii înveți dumneata pe băieți? — întrebă pe sârmanul învățător, amenințându-l. Lasă, că te spun eu domnului solgăbirău, să te învețe minte...

A fost nevoie de intervenția primarului și a popii, ca să-l mai liniștească. Și... într'o bună dimineață s'a trezit cu revizorul în școală.

Revizorul s'a pus să întrebe pe copii, ungurește și românește și copiii răspundeau liniștiți la toate întrebările. De-odată se adresa și unei copilițe din banca a treia :

— *Ce fel de țara iești asta?*

Copiliței i-se opri graiul. Învățătorul cerca să-i facă vre-un semn, dar revizorul era cu ochii ațintiți asupra lui.

— *Spunye la minyi, — mai zise revizorul încă-odată, — iaște țara ungurești ori românești?*

— Țară românească! răspunse acum copila, răsufând ușurată.

Revizorul se făcu roș ca racul, iar învățătorul galben ca ceara.

— Ei, domnule învățător, îi zise la despărțire, dumneata nici atâta n'ai învățat pe copii, să știe în ce țară se găsesc...

Învățătorul își pironi ochii în pământ. La urma urmelor, revizorul avea dreptate. El învățase pe copii, că „patria noastră se numește Ungaria“, — dar niciodată nu le-a spus — în ce țară se află.

Dar, au trecut toate. Nu poate să uite însă întâmplarea de astă dimineață. Era la „raport“ la domnul colonel baron Telekes, cu încă șapte ortaci, doi români și cinci săcui. Cine știe, ce-l apucase pe colonel, că de-odată începu să le descrie o situație de pe câmpul de război. El nu prea asculta, gândurile lui zburau pe aiurea... pe la bătrâna sa mamă și pe la... fata popii din Valea-Neagră. Înțelegea numai, că e vorba de-o situație foarte disperată.

— Ce trebuie să facem într-o astfel de situație? — întreabă în sfârșit colonelul și aștepta cu zâmbetul pe buze răspunsul soldaților.

Dar, nu-i dăde nimeni nici-un răspuns. Colonelul atunci i-se adresase lui.

— Ilie Hârbu! Spune dumneata... Ca trezit dintr'un vis, poate, fără să-și dea seama de cea-ce spune, el îi răspunse:

— Atunci... ne predăm...

Colonelul sări ca mușcat de șarpe.

Spumegând de mânie, îl prinse de umeri, scuturându-l cu putere.

— Ah, valah nemernic! Și cu astfel de oameni să alungăm noi pe ruși? Piei dinaintea ochilor mei, lașule. Aceasta e singura însușire a valahului: lașitatea!

Ilie Hârbu voia să dea și el o explicație, dar colonelul îl opri brusc:

— Să nu zici vre-un cuvânt, că te trimit pe lumea cealaltă — îi spuse, amenințându-l cu revolverul.

Apoi, arucându-i o privire de neînchipuit dispreț:

Tu n'ai să pleci pe câmpul de război, ci vei rămânea în cazarmă. Nu-ți vom da prilej să ne vinzi rușilor, trădător de patrie, ce ești...

În curtea cazarmei întâlni pe un ofițer român și îi povesti cele întâmplate.

— Hm, — îi zise ofițerul zimbînd, — tu crezi că nu te vor trimite pe front? Ar trebui să trimită un unгур în locul tău, ori, un jidan. Dar pielea de român e mai ieftină, du-te numai și te găte de drum, ca ori care altul...

Așa s'a întâmplat, și acum, — iată-l și pe el, la drum... La gară, voia să se urce într'un vagon cu soldații români, dar colonelul i-a dat ordin să treacă în vagonul săcuilor...

Sate după sate se perîndau pe dinaintea lui. Din când în când străbătea până la dînsul glasul doinelor românești din vagoanele îndesate cu soldați români și uneori strigătul:

— Măi fecior! Fie dracul supărat, măi!

— Așa-i, — își zicea atunci, — fie dracul supărat! Când a doua zi, trenul ajunsese pe valea Someșului, pe ulița cea de lângă drumul de fer a unui sat văzu o ceată de copii de școală, cu cărțile subsuoară. Trenul își încetinise mersul.

— Măi, copii, — le strigă, fluturându-și chipiul, — rămâneți cu bine... Și să vă găsim... cu mai bine...

II.

Se dedeau lupte grozave la pasul Vereczke. Regimentul lor era

împărțit la batalionul de rezervă. Ilie Hârbu făcea pe poștarul regimentului; el aducea veștile și poruncile dela linia de bătăie.

Slujba și o împlinea punctual. Uneori întâlnea pe baronul Telekes, și atunci îi venia să se oprească în dreptul lui și să-i zică:

— Ei, Domnule colonel! De ce-ai pus pe-un trădător de patrie în serviciul acesta? E un serviciu periculos. Și pielea de român... e mai ieftină...

Într-o după amiază colonelul le ținu o cuvântare strașnică.

— Soldați, se apropie ceasul faptelor. Rușii vreau să strice frontul... E desigur trădare la mijloc, sunt mulți valahi în oaste... Dar, vom merge noi, ca leii să mântuim cinstea armatelor maghiare. Știți voi, că prin pasul Vereczke a intrat Árpád în țară? Vreți voi, să între acum hoardele cazacilor? Soldați, fiți gata, că se apropie ceasul să pornim în ajutor... Vă iubiți voi patria?

— Ne-o iubim, — răspunseră câteva glasuri.

— Dar dumneata, Ilie Hârbu, — îți iubești patria?

— Eu, — răspunse acesta, mușcându-și buzele, — îmi voi face datoria, domnule colonel!

Dar nu l-a mai auzit nimeni. Glasul — i-se pierdu într-o bubuitură puternică de tun.

După vre-un sfert de ceas porni înspre linia de bătăie. La tot pasul întâlnea care încărcate cu răniți, cari îl cunoșteau, că e poștașul regimentului și îi strigau:

— Nu te mai duce, omule! Nu vezi, că n'are cine să-ți mai dea porunci? Intoarce-te în grabă la regiment și porniți repede, dacă vreți să mai dați vre-un ajutor.

Dar el își urmă drumul, mânăndu-și calul în galop. De-odată, văzu o mulțime de oameni alergând către el și un fum gras și negru pe urma lor. Atunci dete pintenii calului și se întoarse la ai săi. Pe colonel îl găsi cu fața schimbată, ocărând pe căpitan.

— Domnule colonel, — îi zise, abia răsuflând, ar trebui să plecăm, așa cred...

— Ai fost la linie? — îi replică acesta, aruncându-i o privire încruntată.

— N'am fost, dar am văzut de departe...

— Nu? Ți-a fost frică, așa-i?

— Eu nu mă pricep la strategie, domnule colonel, — mai zise Ilie Hârbu, zâmbind liniștit. Dar, cu mîntea mea de învățător valah înțeleg, că acum e momentul ultim când se mai poate ajuta ceva...

— Uite, măi, — răcni colonelul, verde de mânie, — l-a apucat pe valahul nostru iubirea de patrie!

Ilie Hârbu, vezi-ți de datoria dumnitale și nu te amesteca în trebile altora. Marș!

Ilie Hârbu înțelese totul. Colonelul voia cu ori-ce preț să... întârzie plecarea regimentului. Umilit, se retrase, iar colonelul continua să ocărască pe căpitan. Bubuiturile de tun erau tot mai puternice. Soldații își astupau urechile și stăteau gata. Priveau nedumeriți pe colonel și așteptau porunca de plecare.

După vre-o jumătate de ceas colonelul își îndreptă ochianul către pasul Vereczke și... îl apucară tremurături în tot trupul. Inverzind și îngălbenind, cu glas de jumătate, ordonă... retragerea.

A fost o retragere disperată. Cu sgomotul asurzitor al bubuiturilor de tunuri se amestecau sudălmi și blesteme și câte-un:

— O Doamne!

Când soldații cari fugeau dela linia de foc deteră cu ochii de regimentul lor, se porni potopul celor mai groaznice blesteme.

— Mișeilor! V'am așteptat să veniți în ajutorul nostru... Pful! Trădători de patrie!

În ziua următoare colonelul a fost arestat. Între cei cari trebuiau să-l escorteze a fost și Ilie Hârbu. Dar el se duse la căpitan.

— Domnule căpitan, — îi zise, dacă e cu putință, alegeți pe altul, pe un ungar. Domnul colonel m'a vătămat prea adânc și nu pot să-i fac cinstea să-l escortez. Doar la desbaterea procesului, ca martor, voiu cerca să-i dau vre-un ajutor, să vadă și el cu ochii, cum e lașitatea unui învățător român...

După vre-un ceas, colonelul, escortat, trecu pe lângă Ilie Hârbu și fu apucat de aceleași tremurături.

Iar Ilie Hârbu îl privi cu milă...

SEPTIMIU POPA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Reabilitarea unui cuvânt

Fenomenele politice sunt întotdeauna mai complexe decât par. Tot așa efectele pe care le determină sunt mai complicate decât se prevăd.

Un asemenea act poate avea o sumă de repercusiuni. În planul întâi, desigur, una politică. Aceasta interesează mai mult bursa partidelor și unele afilieri, mai mult ori mai puțin intime.

Actul politic poate avea câte odată simple urmări administrative. Aceasta interesează mai cu seamă gospodăria publică și unele interesări în directă legătură cu ea.

Dar mai adâncă decât aceste specii de efecte, mai presus de ele și mult mai întinsă în timp, este cea repercusiune social-morală pe care o determină actul politic.

Fără a produce un scont practic imediat, fără a declanșa mișcări momentane, câteodată fără a fi surprinsă de îndată în perspectiva de ansamblu în care se desfășoară, repercusiunea aceasta social-morală, este unul din acele efecte ale unui act politic mai însemnat, care creiază în dedesubtul conștiințelor un curent profund și ascuns azi, puternic și fecund în logica evenimentelor sociale de mâine.

E un fel de injecție morală, care în intimitatea laboratorului sufletesc individual, lucrează, produce reacții, compune și descompune vechi elemente aflate în efervescentă în acea clipă și schimbă compoziția formulelor psihice de mai târziu, în tabloul valorilor de chimie socială.

* * *

Un act care în chip firesc și necesar va avea o repercusiune morală în dubiile epidemice ale situației sociale și politice de azi, e fuziunea dintre partidul poporului și cel progresist.

Nu facem aci un ieftin joc de satelitism și nu oferim entuziasme de circumstanță, cu chilogramul. Analizăm o situație și un fapt cu obiectiva pornire a unui spectator onest.

Mai cu seamă în perioada a doua a actualei guvernări, cuvântul *fuziune* a apărut peste tot și mereu; atât de des, încât a ajuns la loc de

cinste în refrenele revistelor pe care le montează simpaticul Tânase. Fără a luneca la concluzii ușoare, acest fapt este — credem — un simptom din cele mai sugestive. Tălmăcit mai intim, el înseamnă că în mentalitatea populară, cuvântul și actul pe care îl exprimă, au trecut în vesela tabelă a valorilor caricaturale.

Această tabelă, amuzantă pentru galerie, e sincer tristă pentru oricare observator conștient, pentru că arată limpede că sforțările politice de coeziune constructivă de până acum, sforțări reprezentate prin diferite fuziuni, au reușit să producă doar contrastul creiator de comic.

Fie adversar, fie partizan al unor asemenea fuziuni, care român se poate bucura cinstit de această bizară reperecusiune social-morală care a dus la micul declin în vid al răsului public, în loc să jaloneze în spiritul cetățenesc nădejdi robuste de mai bine?

Credem că nici unul.

După cum se vede, intuiția populară nu greșește când a trecut încercările „fuziunilor“ de până azi, pe ariile „Ce te știi așa bătoasă“ ale grădinilor de vară. E just, fuziunile de până acum au fost fuziuni de operetă.

Am asistat la căsătorii politice nereușite, pentru că ambii logodnici căutau să se înșele pe toate cărările, înainte de nuntă.

Am asistat la tovarășii ciudate, în care dănțuiau și se sărutau într'un subit elan sentimental oameni cari eri se insultau, se colomniau pe cele mai grave chestiuni de cinste și patriotism, și își aruncau sudălmii, pe care o mie de pupături, azi, nu le mai pot spăla.

Aceste fuziuni în care fuzionau neavând nici o afinitate sinceră și nici o bază morală de apropiere, au căutat să *fabrice* afinitați *artificiale*, au dus în judecata publică la *discredit*.

Cuvântul astfel ros, jerpelit și coborât la rang de haz, a trecut în repertoriul revistelor.

Pentru întâia oară, fuziunea partidului poporului cu cel progresist reabilitează precis și sigur o expresie despoiată de orice credit. E prima grupare de forțe politice, care are la bază trei însușiri mari: *afinitate în convingeri, moralitate și seriozitate*.

* * *

Iată de ce, mai mult decât semnificația lui politică, ne interesează repercusiunea morală și socială a acestui act.

Într'un moment când fuziunile trecute produsese o *criză de încredere* în opinia publică și uzase capitalul de nădejdi cetățenești, unirea „marghilomaniștilor“ cu „averescanii“ așa cum s'a făcut, a reabilitat simultan un cuvânt și a desconggestionat capitalul de încredere al țării printr'o emisiune de valori solide și un gir de seriozitate.

V. RUSSU-ȘIRIANU

Reforma electorală

— Părerii și observațiuni personale —

În Franța, votul universal a fost introdus curând după proclamarea Republicii a III-a; mai întâi în forma lui cea mai simplă, aceea a scrutinului pe cercuri, fără reprezentarea minorităților, bazat numai pe majorități absolute. După 48 ani de experimentare a acestui sistem, Parlamentul francez a adoptat în anul 1919 scrutinul pe listă, bazat însă tot pe majorități absolute, repartizarea locurilor și între listele rămase în minoritate făcându-se numai în cazul când nici una dintre liste n'ar fi întrunit jumătate plus unul din totalul alegătorilor votanți.

Astăzi, abia după șase ani de experiență a acestei legi electorale, majoritatea partidelor politice franceze, *inclusiv radical-socialiștii*, convingându-se că scrutinul pe listă prezintă inconveniente mari, a hotărât să se revie la vechiul sistem pe arondismente, pe circumscripții electorale, sistem excluzând cu totul reprezentarea proporțională a minorităților. Comisiunea electorală a Camerei, compusă din reprezentanții tuturor partidelor în afară de comuniști și convocată în vederea modificării legii electorale, a opinat, în marea ei majoritate, pentru adoptarea vechiului sistem, și dl Painlevé, președintele Consiliului, a declarat de curând în Cameră că va veni în acest sens cu un proiect de lege.

Franța liberală și democratică, guvernată azi de cartelul stângii democratice, recunoaște deci prin reprezentanții ei cei mai autorizați, aproape unanim, că *reprezentarea proporțională a minorităților nu a dat roadele la care se așteptau propagandiștii acestui sistem, și că trebuie ștersă din lege.*

În România, Constituția dela 1866 ne-a hărăzit sistemul electoral censitar bazat pe patru colegii, colegiul întâi al marilor proprietari, al doilea al proprietății mici, al treilea al orașelor și, în sfârșit, al pătrulea, colegiul țărănesc. Prin modificările introduse în Constituție la 1883, aceste patru colegii au fost reduse la trei, marea proprietate și cea mijlocie votând împreună. Acest sistem, fundamental nedrept, căci numai câteva mii de proprietari mari și mijlocii alegeau de $2\frac{1}{2}$ ori mai mulți reprezentanți în Parlament decât cele 5 milioane de țărani, a dăinuit până în toamna anului 1918, când printr'un decret-lege s'a instituit deodată, fără nici o tranziție, votul universal cu cea mai largă reprezentare a minorităților.

De unde până în 1918 *nici zece la sută* din numărul cetățenilor trecuți de vârsta de 21 ani nu erau alegători direcți, prin decretul-lege amintit toți românii dela 21 ani în sus dobândeau în mod brusc dreptul de vot, introducându-se în același timp cel mai generos dintre toate sistemele reprezentării proporționale, pe când Franța democratică, după cum am văzut, n'a adoptat decât mai târziu, abia în 1919, un sistem de reprezentare proporțională ponderat. Totuși Franța, astăzi, consideră și acest sistem ca prematur, tinzând să-l desființeze, iar Englitera, cel puțin tot atât de democratică și liberală ca noi, nici nu se gândește să-l introducă, persistând în scrutinul pe cercuri, mai ales după experiența făcută de marea ei aliată, deși și Anglia și-a reformat tot în 1919 sistemul său electoral, introducând votul și eligibilitatea femeilor.

După cum în Franța s'a dovedit pe deplin, din cele două alegeri generale efectuate pe baza acestei legi, că reprezentarea proporțională prezintă prea multe inconveniente față de puținele ei părți bune, tot astfel și la noi aceste inconveniente au eșit în evidență în toate cele trei alegeri generale, din 1919, 1920 și 1922, arătându-ne că sistemul este cu atât mai puțin aplicabil la noi, cu cât nu este considerat ca bun nici în Franța și nici în Englitera, țări mult mai înaintate în cultură decât România.

* * *

Reprezentarea proporțională a minorităților politice a fost de mult preocuparea perpetuă a tuturor democrațiilor, și din această preocupare au isvorât sute de sisteme, din care unul este acela adoptat de Franța iar altul cel adoptat de autorul decretului nostru lege din 1918. Păcătul inițial al tuturor acestor sisteme a fost și este, că nu sunt întocmite pe experiențe practice, ci isvorâte numai din imaginațiunea unor calculatori teoretici. La prima ocazie când au fost puse în practică, în Franța și la noi, s'a văzut că calculele din camera de lucru nu se potrivesc cu realitatea, și că sistemul nu este potrivit pentru situația de astăzi din țări ca Anglia și Franța, și cu atât mai puțin pentru aceea din țara noastră.

În împrejurările de azi, când omenirea este străbătută de tot felul de curente, dintre care unele deadreptul periculoase, tendința nu

trebuie să fie încurajarea acestor curente prin înlesnirea pătrunderii lor în Parlamentele țărilor; căci, orice s'ar zice, aceste curente nu reprezintă decât pături infime ale diferitelor țări, marea majoritate a popoarelor găsindu-se totdeauna acolo unde este ordinea și legalitatea. Încurajată trebuie să fie prin, urmare, în regulă generală, această majoritate cuminte a popoarelor, iar nici decum acele minorități, care prin mentalitatea lor bolnăvicioasă infectează deadreptul viața publică a tuturor țărilor, împiedecând progresul lor real.

Pe când Franța a înțeles aceasta, și se pregătește să revie la un sistem electoral mai adecuat împrejurărilor de acum, autorul proiectului de reformă electorală depus în ziua de 13 Iunie în Senat, încercând să repare greșala decretului-lege din 1918, menține totuși, deși mai atenuat, sistemul reprezentării proporționale, adoptând întocmai legea franceză de azi, recunoscută defectuoasă de marii noștri aliați.

Franța, în 1871, adoptând votul universal, direct, egal și secret, a făcut-o după o lege electorală cu mult mai largă decât a noastră dinainte de 1918 și, pentru a face un nou pas înainte, au experimentat votul pe arondismente aproape o jumătate de secol. Noi însă am făcut dintr'odată un salt dela unul dintre cele mai reacționare sisteme la cel mai democratic, sărind peste toate sistemele intermediare, pe care o cuminenție bine chibzuită ar fi trebuit poate să ne dicteze să le experimentăm pe rând. Votul unic pentru toți știutorii de carte, votul universal cu scrutinul pe circumscripții, erau atâtea sisteme intermediare, peste care n'ar fi trebuit să sărim. Aceasta ar fi fost calea pe care ar fi trebuit să urmăm, trecând în mod lent dela un sistem la altul treptat cu progresele realizate, iar nicidecum să facem saltul nefiresc al legiuitorului din 1918.

Guvernul de azi, recunoscând înconveniențele reprezentării proporționale ar fi putut, prin urmare, să aibă curajul de a adopta pur și simplu sistemul electoral francez din 1871, sistem și acesta destul de democratic, deoarece Franța de azi îl va adopta din nou, în curând.

* * *

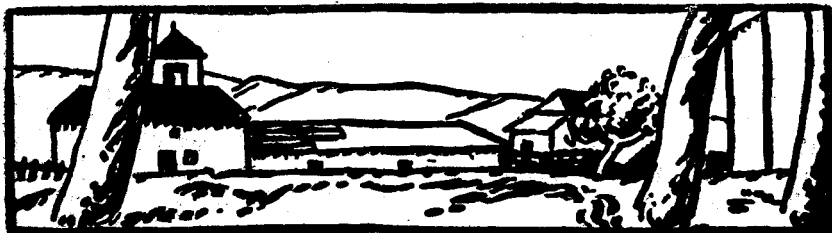
Totuși, proiectul depus în Senat însemnează o reală îmbunătățire pe tărâmul politic față de decretul-lege azi în vigoare, atenuând unele dispozițiuni ale acestuia.

Atribuirea tuturor locurilor listei întrunind majoritatea absolută, obligativitatea de-a vota pe candidații de pe aceeaș listă fără libertatea de a șterge pe unii de pe o listă și a-i înlocui cu alții de pe alta, vor împiedeca anomalii ca acelea, ca să fie proclamați aleși candidați întrunind 200 de voturi față de alții întrunind zece mii, silind în acelaș timp pe candidați să lupte strâns uniți și solidar pentru reușita întregii liste. Se va evita astfel spectacolul urât al candidaților lucrând pe cont propriu, căutând să obție mai multe voturi decât camarazii de pe listă, pentru a nu avea voturi mai puține, riscând să nu fie aleși.

De asemenea se poate socoti ca un progres real, faptul că alegerile vor avea loc, atât la Cameră cât și la Senat, într'o singură zi, evitându-se astfel furtul de urne, atât de uzitat de actualul guvern. Prin această măsură, guvernul pierde cel mai comod mijloc de a falsifica voința alegătorilor, cari vor putea să-și exprime cu mai multă sau mai puțină libertate votul lor, căci toate celelalte mijloace de falsificare și intimidare devin iluzorii față de secretul votării. Ingerințe se vor mai face și mâine, desigur, însă s'a dovedit pe deplin că ele pot fi evitate, pe când furtul de urne s'a putut practica în voe, mai ales în alegerile generale, când opoziția nu se putea interesa de aproape absolut de toate secțiunile de votare.

Mai departe, proiectul conține și alte dispozițiuni bune, precum și altele rele, pe care a-le examina nu intră în cadrul acestui articol, al cărui scop nu este de-a discuta dispozițiunile de amănunt ale noiei legi. Am voit numai să arăt, că creându-se noua lege electorală, e bine să se ție seamă de experiențele făcute în țară și străinătate, trăgându-se din aceste învățăminte consecințele întregi ce se impun.

VIRGIL P. RÂMNICIANU

Săptămâna politică

— Manifestul partidului poporului —

In urma fuziunii sale cu partidul conservator-progresist, partidul poporului a adresat următorul manifest către țară:

Viața politică a țării, după o perioadă de tulburi frământări, începe să-și limpezească cursul.

Principiul sărătății se ridică triumfător deasupra legendelor sau patimilor trecătoare, și fixează în conștiința publică o reală tablă a valorilor. Ca o consecință a acestui binefăcător proces de lămurire și modificare, în sentimentul obștesc apare tot mai vie dorința de-a se orândui și normaliza energiile creatoare ale așezării noastre de stat.

În această firească evoluție, partidul poporului nu numai că nu s'a clătinat o clipă măcar în dreptul lui de existență, ci dimpotrivă, urmându-și calea unei consolidări din ce în ce mai puternice, are satisfacția de-a vesti opiniei publice astăzi o nouă sporire de forțe.

Cetățeni!

Partidul poporului în forma lui inițială s'a impus la suprafața luptelor politice ca un strigăt de jos, ca o Ligă a poporului, ca o neobișnuită mișcare de resurecțiune populară. Oamenii noi ai vremilor schimbate și-au căutat un punct fix de razim pentru năzuințele lor în această mișcare. Călăuziți de aceiași orientare, reprezentanți aleși din noile provincii românești, în dorința lor de solidarizare a tuturor intereselor naționale și de încheiere definitivă a unității noastre sufletești, sfărmand bariera strâmtă a grupărilor regionale, au venit și ei la alvia primitoare a celei dintâi organizații democratice din România întregită.

Partidul poporului, și-a întrupat astfel rădăcini pe toată întinderea solului, a putut governa țara în anii unui sbucium primejdios, aducând neamului servicii pe care istoria va trebui să le înregistreze.

Cetățeni!

Astăzi, acest partid se găsește iarăși în centrul vieții politice românești. Instinctul de conservare care cere cuvânt totdeauna la marile răspântii ale creșterii noastre și bunul simț echilibrator care ne povățuiește poporul, îl predestinează din nou unor acțiuni hotărâtoare. Increderea generală se îndreaptă iarăși cu putere asupra lui. Ca o urmare a acestei stări de spirit și dintr'un impuls de înrudire organică a aceluiași simțăminte, una dintre cele mai serioase grupări politice dela noi, care după-ce decenii dearândul s'a alternat la conducerea problemelor de stat, a păstrat ca moștenire apreciată elită de intelectuali, astăzi se contopște cu rândurile lui.

Partidul conservator-progresist a fuzionat cu partidul poporului.

Aceasta este fapta politică pe care ținem ș'o vestim țării cu mândrie și cu adâncă mulțumire.

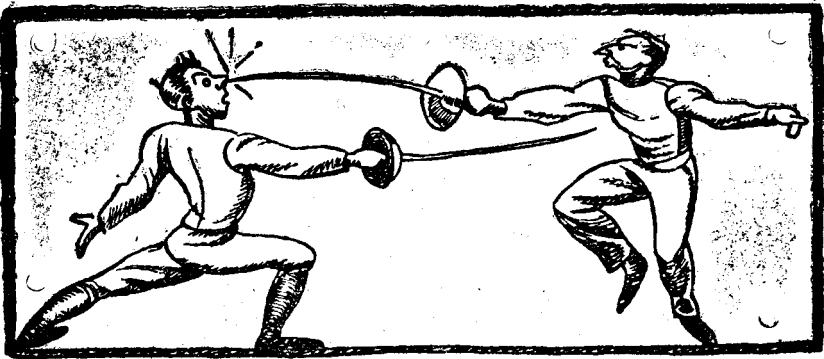
Partidul poporului, crescut astfel în suprafață și în adâncime prin noul mănunchiu de energii ce și-a însușit, privește ș'gur de isbândă spre realizarea țințelor sale.

Între concepțiunea îngustă a unor cercuri politice întemeiate pe un strat anumit de interese prea restrânse pentru a putea satisface binele general și între lipsa de concepțiune a altor înjghebări fragmentare, dispartate atât ca componenți sufletești cât și ca program politic, partidul poporului în ascensiunea lui continuă constată că se întemeiază singur pe realitatea mare a neamului.

Partidul poporului îmbrățișează cu căldură toate categoriile sociale ale României și prin programul său tinde la armonizarea intereselor lor. Sprijinul lui fundamental rămâne însă ca și pân'acum acea vâjnoasă democrație rurală înfăptuită de el însuși prin legea agrară, care bazându-se pe mica proprietate și pe proprietatea mijlocie, reprezintă nu numai cea mai covârșitoare ramură de producțiune a țării, ci suprema pavază a ideii naționale și-a tradițiilor noastre de veacuri.

Cetățeni!

Partidul poporului își merge deci drumul său înainte și luptând în acest spirit face apel cu inima deschisă către toți românii, să-l sprijinească în opera de întărire și însănătoșire a iubitei noastre patrii.

GAZETA RIMATA

La „Flora“

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*Subt cerul liniștit de vară
Toți matadorii se'nșirară,
Și ca un lung și trist adio,
Se'ncinse cheful pân' la zio.*

*In capul mesei, la ulucă,
Sfios și dulce sta Ghiulucă,
Purtându-și eleganța fină
Cu vagi mirosuri de benzină.*

*Privindu-și oastea fără număr
Și ridicând puțin din umăr,
Scotea pe nări numai văpaie,
Alături, Iorga Nicolaie.*

*In jachetuța lui cochetă
Mihai din Schei, ca o navetă,
In ritm săltat de uite-l nu e,
Sosea cu câteo frigărue.*

Pop-Ciceo numărându și leii
Ședea în colț, cu mititeii;
Pavlică la bucătărie
Cerea de zor o judulie.

Voivodul Vaida 'n gura mare
Stătea de pază la frigare,
Striga mai, mai să-și rupă sternul
Că vrea să „mânce fript“ guvernul.

Deodată popa Man din Gherla,
Din buze fluerând ca mierla,
Și tremurând ușor din pântec,
Ceru să i se cânte-un cântec.

— „Ia să vedem, ce știe cioara“ !
Și veni unul cu vioara,
Și veni unul cu țambalul
Cântând: „Trăiască Generalul“ !

Era un cântec din tranșee
Născut la ușe de bordee,
Pe vreme când șa obuzul
Și apăram turbași, Oituzul.

— „Să mergem“ ! zise-atuncea șeful,
„Că ăștia ne stricară cheful“.
Și umbrele se 'mprăștiară
Subt cerul liniștit de vară..

MIHALACHE ZAIAFET

INSEMNĂRI

Doctrinarii problemei religioase.— În revista *Cuvântul liber*, o publicație despre care se spune că ar apărea la București, d. Manuel Menicovici (de unde ne-o mai fi sosit și ăsta?) ne mustră grozav pentru stăruința cu care îndrăznim să tăgăduim musafirilor nepoștiți dreptul de a se amesteca în chestiunile noastre de familie. Pe d. Manuel Menicovici l-a preocupat, după cât se pare, problema bisericească din România, a studiat-o la repezeală, a ajuns la o convingere precisă, și nu pricepe pentru ce n'ar avea dreptul să și-o mărturisească în public. Tânărul publicist evreu își apără astfel punctul dumisale de vedere: — „Faptul, că nu sunt creștin nu mă împiedică de loc să vorbesc despre orice chestiune m'ar interesa, atâta vreme cât legile țării nu mi-o interzic!”

Ați înțeles. Ca orice călător cu hărțile în regulă, proaspăt sosit de dincolo de graniță, d. Manuel Menicovici

se așează cu încredere sub scutul legii... Dar, noi nu suntem aici ca să facem procese de contravenție și să constatăm delict ordinare. Nu suntem nici procurori, nici polițiști. În ziua în care d. Manuel Menicovici nu va face cu destulă precizie distincția necesară între ceea ce îngăduie sau interzic legile țării, nu cu noi va face cunoștința. Când intră în funcțiune judecătorul de instrucție, misiunea noastră s'a sfârșit.

Dar d. Manuel Menicovici nu e prost. (Alminteri n'ar fi plecat din Galiția.) Dumnezeu știe foarte bine despre ce e vorba. Niciun articol din Constituție nu oprește pe fiul cantorului dela sinagoga din Darabani să scrie despre presupusa decădere a bisericii românești. Fiul cantorului dela sinagogă emite și el o părere, — iar părerile, slavă Domnului, sunt libere. (Până și în reacționara Românie.) Dar, la rândul nostru, nici noi nu ne vedem îm-

pedicași legalmente de a califica un asemenea nedorit amestec drept o imprudentă nedelicatețe.

Nici prin orginea sa, nici prin educația sa, nici prin structura sa sufletească, nici prin experiența sa, — prin nimic, într'un cuvânt, — d. Manuel Menicovici, și alții de felul dumisale, nu sunt în măsură să pătrundă în toată profunzimea ei, și să îmbrățișeze în toată lărgimea ei, problema bisericească dela noi. Sentimentul religios se înfățișează, în mijlocul fiecărui popor, cu atributele sale speciale. Sunt tainițe pe care nu le poate deschide orice „passe-partout“ european, sunt impulsuri care vin de undeva de foarte departe, sunt moșteniri care nu se descifrează cu dicționarul. Cum să nu se rătăcească dl Manuel Menicovici, cu pașaportul dumisale cu tot, pe acest câmp de evlavie și de superstiții, de credință și de eresuri, care se întind dinaintea modestelor noastre altare dela țară?

Fără supărare, de ce nu capitulează d. Manuel Menicovici în fața unui patrimoniu de simțire pe care n'are să-l stăpânească niciodată în așa măsură, încât să dea verdicte... Ne-am apucat noi vreodată să discutăm Talmudul? Fără îndoială, Constituția n'ar fi îngăduit s'o facem...

Premii literare. — Am trecut pragul vacanței de vară, așteptând în politică închiderea Parlamentului și în literatură distribuirea premiilor. Niciodată nu s'au împărțit mai multe. Recolta e atât de bogată la fiecare sfârșit de primăvară, iar anii se succed cu o atât de astronomică regularitate, încât n'ar fi exclus, ca după puțină trecere de vreme, să n'au mai rămână niciun scriitor român nepremiat. Iși așteaptă deci, fiecare, rândul lui.

Aceste felurite premii, după tâlcul lor, n'au însă aceeași însemnătate. Unele

nu sunt decât un semn de încurajare. O prietenească (și sinceră) recunoaștere între contrași. Așa sunt premiile „Societății scriitorilor români“. Altele sunt chemate să consacre, prin sentința unui înalt areopag cultural, cărțile cele mai bune ale anului. Ca să știm și noi, muritorii de rând, ce să citim cu prioritate. Așa sunt premiile Academiei române. Însfârșit, sunt și premii care se dau cu scopul lămurit de a răsplăti, dintr'odată, o activitate literară de o viață întreagă, adăugând la gestul omagial de recunoaștere și o recompensă materială mai importantă. Așa sunt premiile, de curând înființate, ale ministerului Artelor.

Ne vom opri puțin asupra lor, căci, dacă nu ne înșelăm, e pentru întâia oară când statul român, atât de generos cu clientela partidelor politice, se gândește să rupă din sărăcia lui o fărâmitură bugetară pe seama literaturii. E o inovație, și am salutat-o cum se cuvine. An de an, trei scriitori români: un poet, un prozator și un critic, vor fi aleși dintre cei mulți, — care sunt, totuși, atât de puțini, — și asupra creștetului lor se va așeza cununa de laur a oficialității. Comisiunea care are sarcina să aleagă pe cei trei cu greu va mulțumi pe toată lumea. Hotărârile ei, se înțelege, vor fi în totdeauna discutate. Mereu se vor pune în cumpănă, pe discuții *pro* și *contra*, preferințele circumspecțiilor judecătorești. Se vor ciocni, ca de obicei, îndârjite rivalități. Vor murmura cei nedreptățiți. Vor aplauda amicii. Vor desaproba concurenții.

Anul trecut, consacrarea s'a făcut în consensul tuturor, chiar în acela, mut, al adversarilor. Anul trecut, premiul ministerului Artelor s'a dat, pentru poezie d-lui Octavian Goga, și pentru proză d-lui Mihail Sadoveanu. Nici când o alegere nu fusese mai ușoară, pentrucă nici odată un poet și un pove-

stitor nu s'a potrivit să reprezinte mai strălucit, în ritmul aceleiaș generații, frământarea sufletului și pământului românesc. Nu s'a auzit prin urmare, niciun cuvânt de protestare, nicio opinie separată, nimeni n'a cârtit.

Anul acesta, la a doua împărțire a premiilor, lucrurile nu s'au mai petrecut tot astfel. Deciziunea comisiei n'a fost primită fără murmure. Unora nu le-a plăcut premiarea d-lui Ion A'. Brătescu-Voinești. Ar fi vrut pe d. Ion Slavici. Alții nu înțeleg pentru ce a fost preferat d. Mihai Codreanu. O gazetă teatrală făcuse propunerea, ca premiul să se dea proiectatei statui a lui Mihail Eminescu. În fine, nici încununarea activității critice a d-lui Gh. Bogdan-Duică n'a fost pe placul tuturor. Un redactor dela *Neamul Românesc* (bineînțeles) a fost de părere că alegerea trebuia să se oprească asupra d-lui N. Iorga, care a descoperit, acum douăzeci de ani, pe d. Vasile Pop.

Il est t'ès difficile de contenter tout le monde... et son père! zice o vorbă franțuzească. Cei trei scriitori premiați anul acesta reprezintă însă, în desfășurarea noastră culturală, trei obârșii literare caracteristice. D. Brătescu-Voinești e, incontestabil, cel mai reprezentativ prozator muntean, dela Ojobescu încoace. D. Mihai Codreanu, priceput făuritor de impecabile sonete, ne sosește din lașii de astăzi, ca un demn urmaș al tradițiilor estetice dela „Junimea”. Iar d. Gh. Bogdan-Duică, ardelean de origine, ni se înfățișează ca un sigur revizitor al valorilor noastre culturale, examinând încă odată istoriografa noastră literară sub latimea unei crude obiectivități. Cu d. N. Iorga eram încă în fața nașionalismului romantic. Cu d. Gh. Bogdan-Duică intrăm în epoca de restaurare a spiritului critic, chemat la viață, pentru întâia oară, de Titu Maiorescu.

Înțelegând, prin urmare, semnificarea celor trei premii acordate anul acesta de ministrul Artelor, felicităm din toată inima pe cei premiați.

Foc de paie. — Campania de răsturnare a guvernului, întreprinsă cu atâta furie de alianța național-țărănistă, a căzut iremediabil în baltă. Pretextul cusut cu ață albă, că sala „Dacia” a fost închiriată pentru un alt spectacol a putut să justifice, destul de slab, contramandarea întrunirii de-acum două săptămâni. A urmat, apoi, un al doilea motiv. D. Nicolae Iorga a mărturisit dlui Albert Honigman dorința sa de a nu apare în fața publicului mai înainte de-a fi primit de Rege, pentru a putea vesti zarzavagiilor dlui D. R. Ioanișescu rezultatele salvatoarei audiențe. Se vede treaba, că rezultatele n'au fost prea încurajatoare, de vreme ce șeful dlui C. Argetoianu s'a înfășurat într'o melancolică tăcere, și scrie în *Neamul Românesc* despre moștenirea lui Carol Quintul.

Vijeliosul atac, pornit acum o lună în mijocul unei sgomotoase însuflețiri, s'a prăbușit repede. A fost un foc de paie, pentru a cărui potolire nici măcar n'a fost nevoie, ca acum doi ani, de tulumbele pompierilor. Totul s'a sfârșit, fără prea multă ceremonie, printr'o masă copioasă la „Flora”, pe care abătutăi convivi au asemuit o cu un praznic mortuar. S'a îngropat acolo, în văzul familiei îndurerate, cea mai scumpă nădejde de opozanți...

Acest sfârșit lamentabil se explică prin două împrejurări. Mai întâi, opinia publică românească își dă foarte bine seama, că guvernul actual, la sfârșitul guvernării sale, cu toate nemulțumirile pe care le-a ridicat în urma sa, e o țintă atât de vulnerabilă, încât a porni cu înjurături la adresa lui e un triumf mult prea ușor, care nu justifică o deslănțuire de violență

excesivă. Partidul liberal cade prin el însuși, într'un chip atât de firesc, încât nu e nevoie să ne suim pe bari-cade, ca să-l dărâăm prin vărsare de sânge. Cetățeni, prin urmare nu și-au expus pieptul lor în fața baionetelor, de dragul dlui C. Argetoianu... Apoi, un al doilea motiv. Nicio acțiune politică nu poate avea sorți de isbândă, în actualele împrejurări, dacă nu-și alege în chip precis drumul pe care vrea să meargă, și nu-și arată unul câte unul oamenii cu cari înțelege să lucreze. Opoziția naționalo-țărăniștă, cu tot mozaicul ei de puteri dis-parate, adunată izolat într'un mo-ment de enervare, pe temeiul unui incident trecător, n'avea decât un singur obiectiv: înlăturarea guvernului de azi, fără să se arate cu ce, și mai ales cu cine are de gând să alcătuiască guvernul de mâine. Cu d. N. Iorga, sau cu d. C. Stere? Cu d. Iuliu Maniu, sau cu d. C. Argetoianu? Cu d. Ion Mihalache, sau cu d. Mișu Cantacuzino? Cu țărăniștii? Cu naționali? Cu tachiștii? Cu ce directivă călăuzitoare? Cu ce garanție de omogenitate?

Nerăspunzând la niciuna din aceste întrebări, coaliția a făcut fiasco, și e pe cale să se desfacă.

Ridicola infamie. — Când i s'a amintit dlui Nicolae Iorga, într'una din ședințele trecute ale Camerei, despre o oarecare listă a subvențiilor pe care le-a încasat dela banca Blank, fostul apostol s'a ridicat indignat dela locul său, și din vârful impresionantei dumisale înălțimi, a apostrofat pe deputații brusc înveseliți. — „Să vă fie rușine!“ le-a strigat fecundul dramaturg, punând mâna pe o călămară, cu scopul vădit de a se sluji de ea altfel decât de obicei. Nu i s'a întâmplat, din fericire niciun accident, pentrucă d. Nicolae Iorga n'a făcut altceva, toată viața sa, decât să amenințe.

Nu zicem, că d. Nicolae Iorga n'avea dreptul să se supere. Lista cu pricina n'a fost o poveste. Toată lumea a citit o la gazetă. Irascibilul nostru savant s'a înfruptat, ce e drept, din daniile generosului institut financiar. Lucrul a fost explicat, cu o amănunțită scrupulozitate, în cifre. Dar tocmai pentru acest motiv, divulgarea în plin Parlament a unor subsidii cunoscute de toată lumea, n'a fost, poate, decât un act de cruzime nefolositoare. D. Nicolae Iorga a fost totdeauna împotriva ororilor inutile.

Aceasta nu-l împiedecă însă, ca în gazeta dumisale culturală, ce-i zice *Neamul Românesc* să se dedea la cele mai fantastice născociri pe seama adversarilor săi. Jumătatea de șef al partidului național, care știe din propria sa experiență cât de dureros ră-nește adevărul, își inchipuie, pe semne, că minciuna e totdeauna îngăduită, — mai ales unui istoric! În pagina a patra a *Neamului Românesc*, vorbind despre alegerea de senator dela Chișinău, d. Nicolae Iorga își permite să spună, că „organizația averescană“ de acolo „a primit din casa comună li-beralo-averescară din București“ o importantă sumă de bani pentru cam-pania electorală.

Credem de prinis, să mai desmin-țim existența unei „case comune libe-ralo-averescane“, care trebuie să fie, după-cât ne dăm cu socoteala, încă o combinație reușită din cine știe ce comedie a dlui Nicolae Iorga. Gân-dească-se orice om serios, numai două secunde, asupra unei asemenea ineptii, și nu mai avem nevoie de nicio satisfacție. Cu greu ar mai putea reuși cineva, să pună atât strigător ridicol într'o atât de îndrăzneată infamie... D. Nicolae Iorga a bătut și acest re-cord. Dar d. Nicolae Iorga e impru-dent, căci, dacă e vorba de „casă comună“, i s'ar putea aduce aminte,

iară, de epoca în care trecea regulat
pela bucătăria dlui Ion I. C. Brătianu
pentu a-și ridica putinica de brânză,
în vreme ce restul muritorilor rătăceau
prin Moldova, muritori de foame...

Bagă de seamă, domnule Nicolae
Iorga, mai pot și alții să scrie istoria!

„Rudenii sufletească.” — Ilustrul
patriot, dl Fagure-Honigman se dedă
la o fulgerătoare analiză a fuziunii
dintre partidul poporului și cel pro-
gresist.

Rubicoadul descendent al caftanelor
unsuroase din fundul Moldovei, care
numără în genealogia lui mai multe
generații de misiți și negustori de
haine vechi, face cu obișnuita-i în-
drăzneală procesul moral și politic al
unor oameni ca Carp, Maiorescu, Rosetti,
Marghiloman, și sdrobește sub temu-
tul său val de elocință pe generalul
Averescu.

Honigmanul aruncă de sus coborâ-
torilor „Junimei” literare și politice,
învinuirea de utilitarism și oportunism.
În adevăr, acest rău mirositor sam-
sar al rotativelor, acest misit al presei,
al cărui stomac a înghîțit cu aceiași
larghețe rublele și coroanele străine,
acest pescuitor în toate băltoacele tul-
buri, este alesul merit să clarifice
opinia publică a unei țări care nu l'a
scuipat încă peste graniță valorile ei
naționale și politice.

Că honigmanului i-a tulburat imbel-
șugata digestie cotidiană, actul în-
semnat al „fuziunii avérescano-pro-
gresiști”, se prea poate. Că noua
formațiune politică, care reprezintă o
coheziune de moralitate și românism,
are darul de a-i deranja multe soco-
teli de ultimă oră, e foarte firesc.

Dar individul merge cu nemulțumi-
rea până la a întreba pe cetățeanul,
care n'a învățat încă să arunce praf

de insecte pe secrețiile acestui parazit:
„Ce rudenie sufletească poate fi între
fosta *Junime* politică și averescanismul
închegat din nemulțumiții și ignoranții
tuturor partidelor?”

Nu ne vom coborî să explicăm ho-
nigmanului această „rudenie sufle-
tească”, dar îi oferim o altă întrebare,
pe care o poate lipi drept firmă la
poarta tejhelii lui din strada Sărind-
dar: „Ce rudenie sufletească poate fi
între păduchele descălecat proaspăt
depe căptușelile caftanelor venite din
Galiția și cetățeanul român din care
această insectă suge nesupărată, pen-
truca honigmanul să-și permită a fixa
valorile morale ale acestei țări?”

Aud?

CĂRȚI NOUI. Teodor Murășanu :
Cioburi de oglindă. „Biblioteca Semă-
nătorul” Arad, No 62-63.

Tânărul scriitor ardelean Teodor
Murășanu pe care cetitorii îl cunosc
din paginile revistelor „*Țara Noastră*”
și „*Cosinzeana*”, și-a adunat în acest
volum o samă dintre bucățile sale de
proză. Sunt între ele scene bine prinse
din viața satelor noastre. În multe pa-
gini găsim privesți mișcătoare de
viață ardelenescă din timpul război-
ului.

Gavril Todică: *Urgiile naturii* (Bi-
blioteca „Semnătorul” No. 69). *DI G.*
Todică, un talent și harnic populari-
zator al științei, adună în aceasta
broșură o seamă de informații despre
nenumăratele urgii deslănțuite de na-
tură asupra oamenilor, în cursul vre-
milor.

Cu ajutorul acestei cărți luăm cuno-
ștință de năpastele cele mai cotropitoare
ce s'au abătut vre-odată asupra omenirii.
Scrisă limpede, cartea dlui G. Todică se
citește ca o cumplită poemă a dezas-
telor.